

THEOLOGIA BIBLICA

Geréb Zsolt*

Kolozsvár

Jézus Krisztus a mi békességünk Az Ef 2,14–18 magyarázata**

Egyházainknak az a feladata, hogy ezt a Biblia örömeit hirdessék a 21. századi világ háborús környezetében: Jézus Krisztus a mi békességünk. E feladat teljesítése érdekében alaposan tanulmányoznunk kell a páli korpusz azon leveleit, amelyek ezt az üzenetet tartalmazzák. Az Efézusiakhoz írt levél ekképpen fogalmazza meg az emberiség megváltásának lehetőségét: „Most pedig Krisztus Jézusban ti, akik egykor távol voltatok, közel kerültetek Krisztus vére által” (2,13). A Biblia tanítása szerint a béke nem katonai erővel vagy diplomáciai eszközökkel valósul meg, hanem Isten ajándékozása által, aki Krisztus kereszthalála által távolította el Ádám bűnének átkát. Az apostol azt állítja a Korinthusiakhoz írt második levélben, hogy az ember a bűn miatt távolodott el Istentől, akivel lelki egységben élt a teremtés után. Isten e békés közösség helyreállítása végett foglalta üdvözítő tervébe az ember megbékeltetését önmagával Krisztus által (2Kor 5,17–20).

Az Efézusi levél szerzője felhívja figyelmünket a békesség mindkét távlatára, az emberek közötti és az Istennel való megbékélésre. A levélíró (aki az apostol egyik tanítványa lehetett) azokra a szóbeli hírekre reflektált, amelyeket az efézusi

---

* Geréb Zsolt (Sepsiszentgyörgy, 1941) a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet (KPTI) újszövetségi tanszékének emeritus professzora. Teológiai tanulmányait Kolozsváron és Nagyszebenben végezte, majd Bukarestben és Utrechtben folytatott posztgraduális tanulmányokat. 1964 és 1980 között Kolozspatán, Kolozsborsán és Mócson végzett lelkészi szolgálatot. Doktori címet 1974-ben szerzett a KPTI-ben, ahol 1980-tól előbb bibliai nyelveket tanított, majd az újszövetségi tantárgyakat előadótanári és professzori minőségben. 1994 és 1998 között a KPTI rektora volt. 2000-tól a Partiumi Keresztény Egyetemen is oktatott, ahol 2004 és 2009 között rektori tisztséget is viselt. Könyvei: *A modern Jézus-kutatás Ernst Käsemann után* (Kolozsvár 1994), *A theszalonikabeliekhez írt levelek magyarázata* (Kolozsvár 2004), *Újszövetségi tanulmányok* (Nagyvárad 2005), *Az Isten szabáditása* prédikációs kötet (Kolozsvár 2008), *A Kolosséiakhoz és a Filemonhoz írt levél magyarázata* (Kolozsvár 2010), *Az Efézusiakhoz írt levél magyarázata* (Kolozsvár 2012), *Neutestamentliche Studien* (Kolozsvár 2014), *Péter első levelének magyarázata* (Kolozsvár 2015). A Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara 1996-ban Doctor Honoris Causa címmel tüntette ki. 2003 augusztusától tagja a Studiorum Novi Testamenti Societas nemzetközi társaságnak.

** Az itt közölt előadás román nyelven hangzott el a Romániai Bibliikusok Szövetségének 2024. május 24-i kolozsvári szimpóziумán.

gyülekezet tagjaitól kapott a kis-ázsiai keresztyének zsidóellenes megnyilvánulásairól. Ezért levele megírásával az Isten egykori választott népe és az Újszövetség népe közötti testvéri viszonyt törekedett rendezni. Himnikus formában tett bizonyosságot Krisztus kereszthalálának gyümölcséről: Isten ószövetségi és újszövetségi népe Krisztus vére által békélt meg egymással, s így megszűnt az ellenségeskedés Izráel fiai és a pogány népek között, akik Krisztus nevére keresztelkedtek meg.

Az Ef 2,14–18 magyarázata rendjén a következő kérdésekre kívánunk válaszolni:

1. Hogyan illeszkedik a szövegrész a levél formai, illetve tartalmi rendszerébe, struktúrájába?
2. Hogyan jellemezhetjük a kijelölt verseket irodalmi műfaji szempontból?
3. Mi volt Izráel népének és a pogányok elkülönülésének az indítói?
4. Milyen hatással volt Jézus Krisztus megváltó halála a kis-ázsiai keresztyén gyülekezetek közötti kapcsolatra?
5. Mi a különbség a Jézus Krisztus által szerzett békesség és az Augustus császár uralkodása alkalmával megvalósult Pax Romana között?
6. Milyen időszerű üzenete van az evangéliumnak 21. századi világunk számára, figyelembe véve az elvilágiasodás jelenségét, valamint a különböző népek, vallások, politikai érdekcsoportok közötti feszültségeket?

1. A perikópa a levél struktúrájában

Igeszakaszunk a levél központi részét képezi, mivel az irat fő témájával, Krisztus egyházának egységével foglalkozik. Strukturális szempontból a levél tanítói részéhez tartozik, amelyben az író kijelentő formában beszél Jézus Krisztus megváltó tettéről, a zsidók és a pogányok egységéről, az apostol pogányok között végzett szolgálatáról, valamint az ő közbenjáró imádságáról, amellyel a gyülekezet lelki állapotát kívánta helyreállítani (1–3. fej.).

2. A perikópa műfaja

Az utóbbi időben az írásmagyarázók sokat vitatkoztak igeszakaszunk liturgiai jellegéről. A krisztológiai vallástétel emelkedett hangvétele alapján sokan azt feltételezték, hogy az író egy Krisztus-himnusz töredékét vette igénybe, és ezt fogalmazta át a Kolosséi levél mintája szerint.¹ Mások viszont azt állították, hogy

---

¹ Gnlika, Joachim: *Der Epheserbrief*. Herders Theologische Kommentare X/2. Verlag Herder, Freiburg 1980, 147–152. (*Exkurs 5. Ein älteres Christushied*). Sellin, Gerhard: *Der Brief an die Epheser*. Kritisch Exegetisches Kommentar über das Neue Testament. Band 8. 9. Auflage. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2008, 201–230. Sanders, Jack. T.: *The New Testament Christological Hymns*:

nem himnuszról van szó, hanem keresztyén enkomionról, azaz magasztalásról, mert megfogalmazása prózai formában történt.² Mivel tartalmi szempontból szoros összefüggésben áll a perikópa szövegével, a hagyományos részeket sem formai, sem tartalmi szempontból nem lehet különválasztani a későbbi szerkesztői módosításoktól, ezért az elemzés alapjául a szöveget a mai formájában fogadjuk el.

3. *Izrael népének elkülönülése a pogányoktól*

14–15a

„Mert ő a mi békességünk, aki a két nemzetséget egyé tette, és az ő testében lebontotta az elválasztó falat, az ellenségeskedést, miután a tételes parancsolatokból álló törvényt érvénytelenné tette...”

A vers kulcsszava az ειρήνη (békesség), amely a 2,14–18 szakasz alapmotívuma. Eredete az Ézs 57,19; 9,5–6,³ amelyre a szerző a már idézett 2,13-ban utalt. Ebben az állításban Jézus Krisztus úgy van jelen, mint aki a békesség megtestesítője.⁴ A levélíró a megbékélés hagyományából meríti az alapgondolatot, amely a Kolosséi levél Krisztus-himnuszában olvasható (1,18–20; 3,15).⁵ Ez Krisztus békességéről beszél. Az író az Ézs 57,19 alapján egy Messiásra néző magyarázatot nyújt.

Jézus Krisztus az ő eljövetele és a kereszten bemutatott áldozata által teljesítette be a Békesség fejedelméről szóló ószövetségi prófétai jövendölést (Ézs 9,5–6), va-

Their Historical Religious Background. Society for New Testament Studies Monograph Series, 15. Cambridge University Press, Cambridge 1971.

² Faust, Eberhard: *Pax Christi et Pax Caesaris. Religionsgeschichtliche, traditionsgeschichtliche und sozialgeschichtliche Studien zum Epheserbrief.* Novum Testamentum et Orbis Antiquus, Band 24. Vandenhoeck & Ruprecht, Freiburg (Schweiz)–Göttingen 1993, 315–324.

³ 57,19: „Megteremttem ajkán a hála gyümölcsét: Békesség, békesség közel és távol! Ezt mondja az ÚR: Meggyógyítom őt!”

9,5–6: „Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme! Uralma növekedésének és a békének nem lesz vége Dávid trónján és országában, mert megerősíti és megszilárdítja törvénnyel és igazsággal mostantól fogva mindörökké. A Seregek URának féltő szeretete viszi véghez ezt!”

⁴ Hübner, Hans: *An Philemon, an die Kolosser, an die Epheser.* Handbuch zum Neuen Testaments, 12. Mohr Siebeck, Tübingen 1997, 169.

⁵ 1,18–20: „Ő a feje a testnek, az egyháznak; ő a kezdet, az elsőszülött a halottak közül, hogy minden tekintetben ő legyen az első. Mert tetszett az egész Teljességnek, hogy benne lakják, és hogy általa békéltessen meg önmagával mindent a földön és a mennyben úgy, hogy békességet szerzett a keresztfán kiontott vére által.”

3,15: „És Krisztus békessége uralkodjék a szívetekben, hiszen erre vagytok elhíva az egy testben.”

lamint az örömhír hírnökéről, aki a békességet hirdeti (57,7), illetve a keresztfán bemutatott áldozatáról (57,19), amely által megvalósítja a megbékélést a közeli és távoliak között.

A 14. versben az író kifejti, hogy a közeli és távoli közötti egységet Krisztus megváltó tette valósította meg a kereszten, amikor áttörte az elválasztó falat és felszámolta az ellenségeskedést a két fél között. Az állítás magyarázata rendjén két kérdés merül fel: a) Kire gondolt a szerző, amikor a „közeliekről” és a „távoliakról” beszél? b) Mit ért az író az „elválasztó fal” alatt?

Az első kérdésre az Ef 2,11–13 alapján válaszolhatunk, amelyből kitűnik, hogy az író a zsidók és a pogányok közötti viszonyról beszél (vö. 2,15). A feszültséget a törvény előírásai okozták, amelyek kizárták a pogányokat a választott nép köréből. Ez a magyarázat a kis-ázsiai keresztyének között tapasztalható zsidóellenes hangulatra utal. E feszült helyzet tette szükségessé az „elválasztó fal” eltávolítását.⁶ Egy másik magyarázat szerint Krisztus áldozata nemcsak a pogányok és zsidók egységét teremtette meg, hanem a diaszpórában élő pogány-keresztyén gyülekezetek közötti összhangot is. Az író célja a helyi közösségek egységének megvalósulása volt.⁷

A második kérdésre a magyarázók több választ is adtak. Az első szerint az „elválasztó fal” (μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ) szimbóluma azokra az intézményekre, illetve eszmékre utalt, amelyek elválasztották a pogányokat a választott néptől. Ezek közé tartozott Mózes törvénye, amelyre fentebb már utaltam. Egy másik vélemény szerint a szimbólum arra a felírra vonatkozott, amely a jeruzsálemi templom külső udvarának belső falővezetén volt olvasható görög, illetve latin nyelven, hogy e falon túli közbülső udvarba „idegennek halálbüntetés terhe alatt tilos belépni”.⁸ Ez halálos ítélet terhe mellett megtiltotta a pogányoknak, hogy belépjenek a zsidóknak fenntartott szent területre.

---

⁶ Faust, Eberhard: *i. m.* 315–324. Stuhlmacher, Peter: „Er ist unser Friede“ (Ef 2,14). Exegese und Bedeutung von Ef 2,14–18. In: Gnllka, Joachim (hrsg.): *Neues Testament und Kirche. Für Rudolf Schnackenburg zum 60. Geburtstag am 5. Jan. 1974 von Freunden und Kollegen gewidmet*. Verlag Herder, Freiburg–Basel 1974, 337–358. Wolter, Michael: *Der Brief an die Kolosser. Der Brief an Philemon*. Ökumenischer Taschenbuchkommentar zum Neuen Testament. Band 12. Gütersloher Verlags-haus, Gütersloh 1993, 62. Sellin, Gerhard: *i. m.* 198.

⁷ Pokorny, Petr: *Der Brief des Paulus an die Epheser*. Theologischer Handkommentar zum Neuen Testaments 10/II. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig 1992, 126.

⁸ Josephus Flavius: *Antiquitates Iudaicae* XV. 11,5 (15,417). A magyar idézet forrása: Flavius Josephus: *A zsidók története*. Görögből fordította Révay József. Renaissance kiadás, Budapest 1946, 683–684.

Az első századi judaista dokumentumokban azt olvashatjuk, hogy a kultikus törvény védőfalként veszi körül Mózes nemzetségét.⁹ A Törvény előírásai megvédték a zsidókat a pogányok tisztátalan életmódjától, illetve a bálványimádás bűnétől. Az antiszemitizmus jelenségét a zsidók elkülönülő viselkedése, a római társadalom rendszerébe való beilleszkedés visszautasítása váltotta ki.¹⁰ A 15b vers világosan kijelenti, hogy Krisztus eltörölte a törvény azon előírásait, amelyek az elválasztó falat alkották. A levélszerző a Kol 2,14-ből merítette a δόγμα (dogma) kifejezést, amelyet az Újszövetség „rend”, „előírás”, „parancs” értelemben használ (Lk 2,1; ApCsel 16,4; 17,7; Zsid 11,23). A Törvény előírásainak megkötöző szerepe volt Pál tanítványai esetében. A diaszpórában élő zsidók közül sokan próbáltak megszabadulni ettől a kötelektől, amint ezt a Gal 2,11–14 is jól szemlélteti, s ezért felszabadító jó hírként fogadták az Efézusi levél ilyen vonatkozású tanítását.

4. Jézus Krisztus megváltó halálának hatása

15b–16

„...hogy békességet szerezve a kettőt egy új emberré teremtse önmagában. Megbékéltette mindkettőt egy testben Istennel a kereszt által, miután megölte az el-lenségeskedést önmagában...”

A Törvény hatalmának érvénytelenítése azt a célt szolgálta, hogy egygé tegye a megosztott emberiséget. Krisztus azáltal valósította meg ezt a feladatot, hogy békességet teremtett (ποιῶν εἰρήνην) az ő személye által (önmagában). Ezért állítja a levélíró, hogy „ő a mi békességünk” (2,14). Hans Hübner göttingeni teológus helyesen állítja, hogy az apostol Jézus Krisztus megváltó tettéről szóló kijelentése összhangban áll a Szentírás gondolkodásmódjával, amely szerint a létezés és a cselekedet egységet alkot (ἔστιν – 14. v. – ποιῶν – 15. v.).¹¹ A mondat hangsúlya az ἐν αὐτῷ (őbenne, azaz Krisztusban) kifejezésen van, amely azt jelzi, hogy

⁹ Ld. *Ariszteasz levele* 139.: „Jól tudja ezt a mi bölcs törvényszerzőnk, mivel Isten mindennek átlátására képessé tette, s áttörhetetlen sáncokkal és ércfalakkal vett körül bennünket, hogy semmiben ne közösködjünk az idegen nemzetekkel, testünket-lelkünket tisztán megőrizve és távoztatván magunktól a hiábavaló babonákat, az egyetlen és mindenható Istent imádjuk egyedül az egész teremtésben.” Meisner, Norbert: *Aristeabrief*. In: Kummel, Werner G. – Lichtenberger, Hermann (Hrsg.) *Jüdische Schriften aus hellenistisch-römischer Zeit*. Band II. Lieferung 1. Gütersloher Verlagshaus, Gütesloh 1973, 63. A magyar fordítás forrása: Simon L. Zoltán: *Ariszteas levele Philokratészhez*. In: *Apokrif levelek*. Válogatta és az utószót írta Adamik Tamás. Telosz, Budapest 1999, (5–43) 22.

¹⁰ Ferguson, Everett: *Background of Early Christianity*. William B. Eerdmans Publishing Co., Michigan 1993, 455–456. Luz, Ulrich: *Der Brief an die Epheser*. Das Neue Testament Deutsch. Band 8/1. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1998, 139.

¹¹ Hübner, Hans: *i. m.* 171.

a keresztyének Jézus Krisztus hatalmi körében élnek, ahol a béke ajándékában részesülnek.¹² Ez azt jelenti, hogy a keresztség által úgy részesülnek a békesség ajándékában, mint amely a megváltás jutalma (2,5), és hogy a békesség ebben a közösségben valósul meg. Ezért azt is mondhatjuk, hogy a békesség nemcsak üdvrendi (szoteriológiai), hanem egyben ekkleziológiai (egyháztani) kifejezés is.

A levél írója a Kol 3,9–11 szakasz alapján fogalmazza meg a mondatot: „hogy a kettőből egy új embert teremtsen (önmagában)” [ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ (ἐν αὐτῷ) εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον]. Meg kell jegyeznünk, hogy míg a Kolosséi levél a „régiberről” (ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος) és az „új(jászületett) emberről” (ὁ νέος ἄνθρωπος) beszél, az Efézusi levél ma keresztség által „újítremetett emberről” (κτίζω; καινὸς ἄνθρωπος) tesz bizonyosságot. Az „új ember” gondolatával máshol is találkozunk Pál apostol leveleiben (Gal 3,27–29: „Akik Krisztusba keresztelkedtek meg, Krisztust öltöttétek magatokra. Krisztusban tehát nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad, nincs férfi, sem nő, mert ti mindnyájan egyek vagytok Krisztus Jézusban. Ha pedig Krisztuséi vagytok, akkor Ábrahám utódai vagytok, és ígéret szerint örökösök.” 1Kor 12,13: „Hiszen egy Lélek által mi is mindnyájan egy testté keresztellettünk, akár zsidók, akár görögök, akár rabszolgák, akár szabadok, és mindnyájan egy Lélekkel itattattunk meg.”)

Az „egy test” (ἐν σῶμα) és „egy Lélek” (ἐν πνεῦμα) gondolatával az Ef 2,16- és 18-ban találkozunk. A Kol 3,11-ben „minden és mindenekben Krisztus” (πάντα καὶ ἐν πᾶσιν Χριστός) olvasható az „egy új ember” (εἰς καινὸς ἄνθρωπος) helyett. A Gal 6,15-ben és a 2Kor 5,17-ben az apostol „új teremtményeknek” nevezi a keresztyéneket. Az „új ember” kifejezés Jézus Krisztusra vonatkozik. „Jézus Krisztus személye önmagában az az új ember, akiben egyesült a két elkülönült rész.”¹³ Krisztus egyesítette az ő testében (önmagában) az emberiség két részét, a zsidókat és pogányokat azért, hogy megteremtse a békét a két nemzetség között.

A 16. vers következtetése ez: Krisztus megbékéltette mindkettőt egy testben Istennel. A Kolosséi levélben szintén találkozunk a megbékélés fogalmával. Tehát van párhuzamosság a 16. vers és a Kol 1,22-ben olvasható Krisztus-himnusz között. A két szakasz közötti különbség abban áll, hogy a Kolosséi levélben Isten és a kozmosz közötti megbékéséről, az Efézusi levélben viszont a két közösség közötti kiengesztelődésről van szó. A megbékélés fogalmával máshol is találkozunk Pál apostok leveleiben (Róm 5,10; 1Kor 7,11; 2Kor 5,17; Kol 1,22). A 2Kor

¹² Hübner, Hans: *i. m.* 171.

¹³ Schnackenburg, Rudolf: *Der Brief an die Epheser*. Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament. Band X. Benzinger Verlag, Zürich – Neukirchen Verlag, Neukirchen-Vluyn 1982, 115.

5,17-ben olvasható καταλλάσσω ige a két fél közötti megromlott viszony megszűnését fejezi ki.¹⁴ A Kolosséi és az Efézusi levélben ennek összetett ἀποκαταλλάσσω formáját találjuk, amely az eredeti értelme szerint azt a folyamatot jelöli, amely által az ellenségeskedés baráti viszonyra változik a két fél között. A hellenista judaizmus irodalmában a kifejezés Isten és a választott nép közötti békés viszony megteremtését jelezte, amint azt a 2Makk 1,2.5 is mutatja: „Tegyen veletek jót Istenünk, [...] hallgassa meg könyörgéseiteket, béküljön meg veletek [καταλλαγειη υμιν] és ne hagyjon el benneteket a gonosz időkben!”¹⁵ Ebben az esetben a szó azt jelzi, hogy a kezdeményezés az embertől ered az imádság és bűnbánat által, Isten pedig hajlik a megbékélésre.

Pál apostol összekapcsolta a megbékélést az engeszteléssel¹⁶ (2Kor 5,14.18; Kol 1,20). Ezt a módosítást tükrözi a 16. versben a διὰ τοῦ σταυροῦ („a kereszttel”) prepozíciós szó szerkezet. A levélszerző a kis-ázsiai zsidó-keresztyének és a pogánykeresztyének közötti megbékélésre vonatkoztatja az ἀποκαταλλάσσω igét. A megváltás történetének e fontos mozzanata a kereszthalállal következett be, amikor Jézus Krisztus áthidalta az elidegenedést a két keresztyén csoport között.¹⁷ A megbékélés nemcsak Isten és az ember között megy végbe, hanem az emberek között is. A zsidókból és a görögökből Isten egy új testet teremtett, az egyházat (1Kor 12,14–17; 11,23). Tehát az „egy test” és „egy Lélek” párhuzamos kifejezések (Ef 2,16.18) az egyházra, Krisztus testére vonatkoznak (ld. Ef 1,23; 4,4.12.16; 5,23.30).

Az apostol szóhasználatában a διὰ τοῦ σταυροῦ („a kereszttel”) Jézus Krisztus halálának megváltó, kiengesztelő jellegét emeli ki (1Kor 1, 18–25), akárcsak az ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ („Krisztus vére által”; Ef 2,13). A Gal 3,13 szerint „Krisztus megváltott minket a törvény átkától úgy, hogy átokká lett értünk – mert meg van írva: »Átkozott, aki fán függ« –”. A kereszttel Jézus helyettes szenvedésére utal. Az apostol tehát arról tett bizonyosságot, hogy a keresztyének Krisztus áldozata által szabadultak meg a Törvény átkától. Az Ef 2,15-ben pedig ebben az ér-

¹⁴ Merkel, Helmut: καταλλάσσω, ἀποκαταλλάσσω. In: Balz, Horst – Schneider, Gerhard (Hrsg.): *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band II. Verlag W. Kohlhammer GmbH, Stuttgart–Berlin–Köln 1992, 644–650.

¹⁵ A fordítás forrása: *Deuterokanonikus bibliai könyvek. A Septuaginta alapján*. Kálvin János Kiadó, Budapest 1998.

¹⁶ Breitenbach, Cilliers: *Versöhnung. Eine Studie zur paulinischen Soteriologie*. Wissenschaftliche Monographien zum Alten und Neuen Testament. Band 60. Neukirchen Verlag, Neukirchen-Vluyn 1989, 189.

¹⁷ Tarazi, Nadim: „Pace, celor de departe și celor de aproape” (după Efeseni 2, 14–18). In: *Orthodoxia* XXV. (1973/1), 114–121.

telemben állítja, hogy Jézus az ő vére által szüntette meg a Törvény átkának hatását.

Milyen ellenségeskedésre gondolt a szerző, amikor azt állította, hogy „megölte az ellenségeskedést önmagában”? Fel kell idéznünk a 2,14 mondanivalóját, ahol a levél szerzője azt írta, hogy a zsidók és a pogányok közötti konfliktusok alapja a Törvény volt. A 16. versben arról az ellenségeskedésről van szó, amely elválasztotta az embert Istentől és elidegenítette Ádám utódait felebarátaiktól. Az ellenségeskedés megölése tulajdonképpen ugyanazt fejezi ki, mint a 2,15-ben olvasható gondolat: „békességet szerevezve... önmagában”.¹⁸ Krisztus keresztre hozta a helyet jelző, ahol végbement a megbékélés eseménye: elsősorban Isten és az ember között, másodsorban az emberek között. Mindezek Isten terve szerint mentek végbe, amint azt Pál apostol a 2Kor 5,15-ben hangsúlyozza: „[Krisztus] ...azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, többé ne önmaguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt”.

2,17–18

„és eljött és békességet hirdetett nektek, a távoliaknak és békességet a közelieknek. Mert általa van szabad utunk mindkettőnknek egy Lélekben az Atyához.”

Az előző versekben az író Jézus Krisztus békéltető szolgálatát írta le, most pedig a békességet hirdető feladatát fogalmazza meg. Ennek érdekében Ézsaiás próféta jövendölését hívja segítségül: „Békesség, békesség közel és távol! Ezt mondja az ÚR.” (57,19) A keresztyén ősgyülekezet krisztologikusan értelmezte az ószövetségi próféciát. A levél szerzője is hasonlóan jár el a 6,14–15-ben, ahol ezt írja: „Álljatok meg tehát..., sarut húzva lábatokra, készen a békesség evangéliuma hirdetésére”, és Jézus Krisztusra vonatkoztatja a próféta szavát (57,19).

Itt a következő kérdésre kell feleletet adnunk: vajon a levél szerzője Jézus földi személyére gondolt, vagy pedig az ő felemeltetett, megdicsőült alakjára? A kérdés azért merült fel, mivel az állítás nem vonatkozott világosan Jézus eljövételére: καὶ ἔλθων – „és eljött” vagy *és amikor eljött*. Az egyházatyák közül Khrüszosztomosz fogalmazza meg azt a véleményt, hogy itt Jézus földi működéséről van szó.¹⁹ A modern exegeták közül a római katolikus Franz Mussner fogadja el ezt az álláspontot,²⁰ viszony a többi magyarázó nem osztja ezt a nézetet, mivel az Efézusi levél nem foglalkozik a történeti Jézus útjával, csupán a kereszthalálával.²¹ Ezért ők

¹⁸ Pokorny, Petr: *i. m.* 127.

¹⁹ Khrüszosztomosz: *Homiliae in Epistolam ad Ephesios VI.* (MPG 62: 43).

²⁰ Mussner, Franz: *Christus und das All, und die Kirche. Studien zur Theologie des Epheserbriefes.* Paulinus Verlag, Trier 1968.

²¹ Schnackenburg, Rudolf: *i. m.* 118. Sellin, Gerhard: *i. m.* 227. Friedrich, Gerhard: εὐαγγελί-
ζομαι. In: Kittel, Gerhard – Friedrich, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testa-*

a felemeltetett Krisztusra gondolnak, aki nemcsak tárgya lett az evangélium hirdetésének, hanem alanya is. A feltámadt és megdicsőült Krisztus bízta meg az apostolokat, prófétákat és evangélistákat (Ef 4,11), és különösen Pált, a pogányok apostolát az örömmel, a békesség hirdetésével. A 2,13-ban az író arról értesít, hogy az apostolok hirdették a Krisztus által megszerzett békesség üzenetét a távoliaknak, a pogányoknak. Mindazok, akik elfogadták az evangéliumot, megkeresztelkedtek Jézus Krisztus nevére, közelvalókká lettek a zsidókhöz hasonlóan.

A vers jobb megértése érdekében figyelembe kell vennünk, hogy Ézsaiás örömmel üzenete egykor nemcsak az otthon maradtaknak szólt, hanem a fogságban levőknek is, és mindenki előtt megnyitotta az utat Isten felé. Az Efézusi levél szerzője ezért állíthatja, hogy „mindketten” (ἀμφότεροι), mind a zsidó-keresztyének, mind a pogány-keresztyének előtt megnyílt az út Isten trónusa felé a Lélek által, mivel hittel fogadták a Jézus Krisztus áldozatáról szóló evangéliumot.

„Az Efézusi levél írója szerint a hívő ember szabadon járulhat Isten mennyei széke elé. Ez a lényege annak a kijelentésnek, amelyet Isten adott az embereknek Jézus Krisztus által.²²

A levél szerzője ebben a lehetőségben látja a megváltás megvalósulását a mai olvasók és igehallgatók számára. A felséges Isten széke elé járulás képe a kultikus élet területéről származik. A προσαγωγή szóval csupán itt és a Róm 5,2-ben találkozunk az Újszövetségben. Jelentése: „valaki felé fordulni, közeledni, szabad út”.²³ A Zsid 10,19.22 szerint az ige annak kifejezésére szolgál, hogy a papok és a lévíták bemennek a jeruzsálemi templom szent körzetébe. A mennyei Isten lehetővé teszi, hogy a földi ember hozzá közeledjék, mivel Krisztus áldozata elhárította az akadályt a bűnös ember útjából (Róm 5,1; Zsid 9,12; 1Pt 3,18). Isten a keresztség által mutatta meg az ő kegyelmét az embernek, amikor megajándékozta őt a Szentlélek adományával (1Kor 12,13).

Az ember bizalommal, bátorsággal és a Jézus Krisztusba vetett hittel járulhat Isten elé (Ef 3,12; Róm 5,2). Hogyan valósul meg ez a lépés a maga konkrét formájában? A keresztyén ember a Krisztustól nyert szabadsággal, gyermeki bizalom-

---

ment. [TbWNT] Band II. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart–Berlin–Köln–Mainz 1967, (705–735) 714–718.

²² Pokorny, Petr: *i. m.* 129.

²³ Schmidt, Karl Ludwig: ἀγωγή κτλ., προσαγωγή. In: *TbWNT*, Band I., 1966, (128–134) 133–134. A kifejezés profán értelme: szabad bemenetel a király elé meghallgatás céljából. Ld. még προσαγωγή. In: Bauer, Walter: *Griechisches-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der frühchristlichen Literatur*. Durchgesehener Nachdruck den fünften, verbesserten und stark vermehrten Auflage, Walter de Gruyter, Berlin–New York 1971, 1411.

mal és nyitott szívével járulhat imádságával Isten elé (2,18; 3,12.14). Ezzel a gondolattal Pál apostol más leveleiben is találkozunk (ld. Gal 4,6–7; Róm 8,14–17).

A mennyei Atyához való közeledés kultikus képe az ősgyülekezet többi irataiban is megjelenik. Péter első levele ismételten említi azt a módot, ahogyan a keresztyének lépnek Isten trónusa felé a feltámadott Krisztus közvetítése által (1Pt 3,18), akinek segítségével elnyerték a lelki házba való bemenetel jogát (1Pt 2,4), a mennyei oltár (Zsid 10,22) és a mennyei Jeruzsálem elé való járulást az angyalok ezreihez (Zsid 10,22; 12,22).

Pünkösöd után a Szentlélek vette át Krisztustól a közvetítői szolgálatot. Segítséget nyújtott a híveknek, hogy jobban megismerjék Istent (Ef 1,17; 3,5), hogy megerősödjének a belső emberben (Ef 3,16; 4,24), de különösen abban, hogy vezessék a gyülekezet tagjait és keressék a többi keresztyén csoporttal való egységet (4,3–6). Az „egy Lélekben” kifejezés megegyezik az „egy testben” (2,16) szókapcsolattal. Mindkettő a 4,4–6 szakaszra vonatkozik, amely a Lélek egyesítő erejéről tanúskodik.

Az intelem arra emlékeztette a többségben pogány származású keresztyén gyülekezet tagjait, hogy Isten először a zsidó népet választotta ki a megváltásra, és ez a nép nem vesztette el kiváltságát akkor sem, amikor Isten új szövetséget kötött azokkal, akik megkeresztelkedtek a Jézus Krisztus nevére. Így az Efézusiakhoz írott levél mintegy megszüntette az antiszemitizmust, amely a Kr. u. első század második felében erősödött meg. Fel akarta hívni a kis-ázsiai hívek figyelmét azokra a közös gyökerekre, amelyek összekötötték az ószövetségi és az újszövetségi hívők közösségét. Elsősorban az Izráel Istenébe vetett hitre mutatott rá, másodsorban pedig arra, hogy a pogányok sorsának alakulása is Isten megváltó tervének része volt, és hogy ez a terv Jézus Krisztus élete és szolgálata által valósult meg (Ef 1,10; 3,9–12). Tehát a levél szerzője így válaszolta meg azt a kérdést, amely különösen élete vége felé okozott sok gondot Pál apostolnak: mi volt az oka annak, hogy a pogány gyülekezetek többsége kizárta Izráel népét az üdvösség történetéből? Ez az ok pedig az volt, hogy a zsidók nagy része nem hitt Jézus Krisztus evangéliumában.

A Római levél 9–11. fejezetében Pál apostol arra a távoli jövőre helyezte Izráel üdvösségének megvalósulását, amikor a pogányok többsége megtér (11,25). Az Efézusi levél írója abban a történelmi helyzetben kereste a választ erre a kérdésre, amikor a zsidó-keresztyének számbeli kisebbséggé lettek a pogány-keresztyén gyülekezetekben. Ezért fordult a többségi pogány-keresztyénekhez és hangsúlyozta, hogy amikor befogadást nyertek a választott nép körébe, ők is örökösökké lettek a zsidókkal együtt (3,6). A zsidó-keresztyének a megváltozott helyzetben sem veszítették el a kiváltságaikat, mivel ők is ugyanazon jogokkal bírnak, mint a pogány-keresztyének.

5. *Krisztus békessége és a Pax Romana*

Az Újszövetség felfogása szerint Jézus Krisztus a békesség közvetítője („Friedensmittler“). Jövele által elérkezett Isten országa, és kereszthalála, majd feltámadása által megvalósult a megbékélés Isten és az emberek között (Róm 5,1; Kol 1,20; Ef 2,14–18). Amikor Jézus Krisztus missziói szolgálatra küldte ki tanítványait, megparancsolta nekik, hogy hirdessék a békességet (Mt 10,13; Lk 10,5). Krisztus békessége összhangban áll az Ószövetség békességről alkotott felfogásával. Isten a békesség adományozója, és ez a békesség magában foglalja az egész világra néző megváltó akaratát, amely Jézus Krisztus eljövele által valósult meg. A békesség azonban nemcsak a jelenben megvalósuló, hanem a jövőre néző reménység tárgya is.

Az újszövetségi könyvek szerzőinek békéről szóló tanítását csak akkor ismerhetjük meg igazán, ha figyelembe vesszük a római birodalmi eszmény felfogását a császár szerepéről. A birodalmi propaganda szerint a császár a békesség megalapítója, de a békességet, a Pax Romanát valójában katonai hatalom segítségével tartották fenn. A Római Birodalom politikai-vallási ideológiája szerint az impérium állami közösség volt a császár vezetése alatt. Az egymással ellenséges viszonyban álló népek között úgy erősítette meg a békességet, hogy bekebelezte őket az impérium közösségébe. A népek közötti nézeteltéréseket a *Ius Romana*, a római jog intézménye által oldották meg. Az impériumhoz tartozó népek addig élvezték a Pax Romana előnyeit, ameddig alávetették magukat a római jogrendszernek, és elfogadták a római civilizáció, illetve a gazdasági struktúra felsőbbrendűségét.

Szükséges megjegyeznünk, hogy az 1. századi keresztyének is részesültek a Római Birodalom által nyújtott békesség és biztonság előnyeiben. Lukács evangélista az ApCsel 22,27–30-van írja le, hogy a keresztyén apostolok szabadon utazhattak a birodalom útjain Jeruzsálemtől Rómáig. Amikor Pál apostolt letartóztatták, és később kiderült, hogy római állampolgársággal rendelkezik, a római tribunus parancsot adott a szabadon bocsátásra. Római tartózkodása idején szabadon hirdethette Isten országának evangéliumát, noha jogilag fogságban volt (ApCsel 28,31). A Rómaiakhoz írt levelében pedig arra buzdítja a címzetteket, hogy engedelmeskedjenek a birodalmi hatóságoknak, és azt tanácsolja, hogy tegyenek eleget a vám- és adókötelezettségeiknek (Róm 13,1–7).

A kis-ázsiai keresztyének viszonya azonban nem volt olyan harmonikus a birodalom népeivel, mint ahogyan azt Lukács evangélista ábrázolta. Péter első levele arról értesít, hogy a Pontuszban, Galáciában, Kappadókiában, Ázsiában és Bitúniában szétszórtságban élő keresztyénekre (1Pt 1,2) úgy tekintettek a többségi pogányok, mint gonosztevőkre, és gyalázzal illették őket „Krisztus nevéért” (1Pt 2,11; 4,14). Ennek az előítéletnek az volt az oka, hogy Krisztus tanítványai nem vettek részt a birodalmi ünnepeken, nem vállaltak közösséget a pogány

népességgel a kicsapongásban, részegeskedésben, dorbézolásban és a szentségtelen bálványimádásban (1Pt 4,3). Megtérésük után elszakadtak a pogány szokások gyakorlásától, és a Krisztus tanítása szerinti szent életre törekedtek. Az apostol azt tanácsolta a kis-ázsiai keresztyéneknek, hogy ne válaszoljanak az alaptalan vádaskodásokra, adják meg mindenkinek a tiszteletet és engedelmességgel viselkedjenek a császárnak, mert ez az Isten akaratja, aki azért rendelte a feljebbvalókat, hogy a gonosztevőket megbüntessék és a jócselekvőket megdicsérik (1Pt 2,12–15).

A birodalmi ideológiával szemben az Újszövetség könyvei nem úgy tekintenek a Pax Romanára, mint amely olyan szociális állapot, amelyben megvalósult a politikai békesség, hanem mint egy domináns hatalom eszmerendszerére (Mk 10,42: „Tudjátok, hogy azok, akik a népek fejedelmeinek számítanak, zsarnokoskodnak rajtatok, és nagyjaik hatalmaskodnak fölöttetek.” Mt 20,25: „Tudjátok, hogy a népek felett zsarnokoskodnak fejedelmeik és vezetőik hatalmaskodnak felettük.”).

A Kolosséi és az Efézusi levél szerzői úgy tekintenek Jézus Krisztusra, mint a békesség megvalósítójára (Kol 1,20; Ef 2,14–18.) Tudatában voltak annak, hogy miközben a római császároknak nem sikerült kibékíteniük a zsidó népet a pogány népekkel, addig Krisztus azáltal valósította meg az egyetértést, hogy a két népet egyesítette az ő testében, az egyházban. Az apostolok katonai metaforákkal szemléltették Krisztus békessége és a Pax Romana közötti ellentétes párhuzamosságot. A császár katonái helyett a keresztyének biztosítják a békességet Krisztus nevében:

„Vessük el tehát a sötétség cselekedeteit, és öltük fel a világosság fegyvereit.” (Róm 13,12)

„Senkinek semmiféle megütközést nem okozunk, hogy ne szidalmazza szolgálatainkat, hanem úgy ajánljuk magunkat [...] az igazság igéjével, Isten erejével, az igazság jobb és bal felől való fegyvereivel.” (2Kor 6,3–4.7)

„Amikor azt mondják: békesség és biztonság, akkor tör rájuk hirtelen a végső romlás, amint a fájdalom a várandós asszonyra, és nem fognak megmenekülni.” (1Tessz 5,3)

„Végül pedig erősödjöttek meg az Úrban és az ő hatalmas erejében. Öltétek magatokra az Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög mesterkedésével szemben. Mert mi nem test és vér ellen harcolunk, hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak. Éppen ezért vegyétek fel Isten fegyverzetét, hogy ellenállhassatok a gonosz napon, és mindent leküzdve megállhassatok. Álljatok meg tehát, felövezve derekatokat igazságszeretettel, és magatokra öltve a megigazulás páncélját, sarut húzva a lábatokra, készen az evangélium hirdetésére. Vegyétek fel mindezekhez

a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosznak minden tüzes nyilát. Vegyétek fel az üdvösség sisakját is, és a Lélek kardját, amely Isten beszéde.” (Ef 6,10–17)

6. *A perikópa időszériű üzenete: Jézus Krisztus a mi békességünk (2,14)*

Az Efézusi levél szerzője metaforák segítségével buzdít az üzenet hirdetésére: „sarut húzva lábaitokra, készen a békesség evangéliuma hirdetésére” (Ef 6,15). Ha elfogadjuk az apostol intelmét, mi is a békesség teremtőivé válhatunk (Mt 5,9). Az apostoli levelek szerzői azt hangsúlyozzák, hogy a békességszerzés feladatát a többi keresztyén csoport tagjaival együtt kell betölteni (2Tim 2,22; Zsid 12,14; 1Pt 3,11; Jak 3,18), „azokkal együtt, akik tiszta szívből hívják segítségül az Urat”.²⁴

A Jézus Krisztus által szerzett békesség nem absztrakt, elvont állapot, ezért kézzelfoghatóvá kell tenni mind az egyház lelki életében, mind az élet szociális területén.²⁵ Isten megváltó tetteinek felidézése azért szükséges a választott nép életében, hogy azok ne merüljenek feledésbe. Ha nem ismerjük Izráel népének történetét, nem érthetjük meg Jézus Krisztus evangéliumát sem. Jézus nemcsak tagja a választott népnek, hanem közvetítő is az ószövetségi és az újszövetségi nép között. Jézus Krisztus megváltó tettének egyetemes hatása van a történelemben, ezért Izráel népére is vonatkozik. Ez a tény arra indít minket, mai keresztyéneket, hogy vizsgáljuk meg az egyház és a zsinagóga kapcsolatát. Arra buzdít, hogy keressük megbékélést a zsidó néppel, amelyik sokat szenvedett az elmúlt századokban az antiszemitizmus miatt.

Jézus békességének megvalósítása azt követeli tőlünk, hogy bontsuk le azokat az elválasztó falakat, amelyek az emberek és a népek között emelkednek, oldjuk fel azokat a feszültségeket, amelyek a különböző emberi fajok, szociális csoportok és vallási közösségek között vannak. A megbékélésre való törekvésnek csak ott van valós esélye, ahol már megvan a békesség iránti szándéka. Erről az akaratról tehetnek tanúságot az egyes keresztyén egyházak. Bizonyoságtételük akkor lesz hiteles, ha jó példával járnak elől a megbékélt és egységes világ megteremtésében.

Felhasznált irodalom

Bauer, Walter: *Griechisches-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testament und der frühchristlichen Literatur*. Durchgesehener Nachdruck den fünften, verbesserten und stark vermehrten Auflage, Walter de Gruyter, Berlin–New York 1971.

Breitenbach, Cilliers: *Versöhnung. Eine Studie zur paulinischen Soteriologie*. Wissenschaftliche Monographien zum Alten und Neuen Testament. Band 60. Neukirchen Verlag, Neukirchen-Vluyn 1989.

²⁴ Foerster, Werner – Rad, Gerhard von: εἰρήνη κτλ. In: *TbWNT* II., 1967, (398–418) 398.

²⁵ Schnackenburg, Rudolf: *i. m.* 126–127.

- Deuterokanonikus bibliai könyvek. A Septuaginta alapján.* Kálvin János Kiadó, Budapest 1998.
- Faust, Eberhard: *Pax Christi et Pax Caesaris. Religionsgeschichtliche, traditionsgeschichtliche und sozialgeschichtliche Studien zum Epheserbrief.* Novum Testamentum et Orbis Antiquus, Band 24. Vandenhoeck & Ruprecht, Freiburg (Schweiz)–Göttingen 1993.
- Ferguson, Everett: *Background of Early Christianity.* William B. Eerdmans Publishing Co., Michigan 1993, 455–456.
- Flavius Josephus: *A ξιδόke története.* Görögbö! fordította Révay József. Renaissance kiadás, Budapest 1946.
- Foerster, Werner – Rad, Gerhard von: εισηγη κτλ. In: Kittel, Gerhard – Friedrich, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament.* Band II. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart–Berlin–Köln–Mainz 1967, 398–418.
- Friedrich, Gerhard: εὐαγγελίζομαι. In: Kittel, Gerhard – Friedrich, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament.* Band II. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart–Berlin–Köln–Mainz 1967, 705–735.
- Gnilka, Joachim: *Der Epheserbrief.* Herders Theologische Kommentare X/2. Verlag Herder, Freiburg 1980.
- Hübner, Hans: *An Philemon, an die Kolosser, an die Epheser.* Handbuch zum Neuen Testaments, 12. Mohr Siebeck, Tübingen 1997.
- Khrúszosztomosz: *Homiliae in Epistulam ad Ephesios VI.* (MPG 62: 43).
- Luz, Ulrich: *Der Brief an die Epheser.* Das Neue Testament Deutsch. Band 8/1. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1998.
- Meisner, Norbert: Aristeabrief. In: Kummel, Werner G. – Lichtenberger, Hermann (Hrsg.): *Jüdische Schriften aus hellenistisch-römischer Zeit.* Band II. Lieferung 1. Gütersloher Verlags- haus, Gütesloh 1973.
- Merkel, Helmut: καταλλάσσω, ἀποκαταλλάσσω. In: Balz, Horst – Schneider, Gerhard (Hrsg.): *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament.* Band II. Verlag W. Kohlhammer GmbH, Stuttgart–Berlin–Köln 1992, 644–650.
- Mussner, Franz: *Christus und das All, und die Kirche. Studien zur Theologie des Epheserbriefes.* Paulinus Verlag, Trier 1968.
- Pokorny, Petr: *Der Brief des Paulus an die Epheser.* Theologischer Handkommentar zum Neuen Testaments 10/II. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig 1992.
- Sanders, Jack. T.: *The New Testament Christological Hymns: Their Historical Religious Background.* Society for New Testament Studies Monograph Series, 15. Cambridge University Press, Cambridge 1971.
- Schnackenburg, Rudolf: *Der Brief an die Epheser.* Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament. Band X. Benzinger Verlag, Zürich – Neukirchen Verlag, Neukirchen-Vluyn 1982.
- Sellin, Gerhard: *Der Brief an die Epheser.* Kritisch Exegetisches Kommentar über das Neue Testament. Band 8. 9. Auflage. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2008.

- Simon L. Zoltán: Aristeas levele Philokratészhez. In: *Apokrif levelek*. Válogatta és az utószót írta Adamik Tamás. Telosz, Budapest 1999, 5–43.
- Schmidt, Karl Ludwig: ἀγωγή κτλ., προσαγωγή. In: Kittel, Gerhard – Friedrich, Gerhard (Hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band I. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart–Berlin–Köln–Mainz, 1966, (128–134) 133–134.
- Stuhlmacher, Peter: „Er ist unser Friede“ (Ef 2,14). Exegese und Bedeutung von Ef 2,14–18. In: Gnllka, Joachim (hrsg.): *Neues Testament und Kirche. Für Rudolf Schmackenburg zum 60. Geburtstag am 5. Jan. 1974 von Freunden und Kollegen gewidmet*. Verlag Herder, Freiburg–Basel 1974, 337–358.
- Tarazi, Nadim: „Pace, celor de departe și celor de aproape” (după Efeseni 2, 14–18). In: *Ortodoxia* XXV. (1973/1), 114–121.
- Wolter, Michael: *Der Brief an die Kolosser. Der Brief an Philemon*. Ökumenischer Taschenbuchkommentar zum Neuen Testament. Band 12. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh 1993.

***

The mission of our churches is to proclaim the good news of the Bible amidst the belligerent atmosphere of the 21st century. According to the teachings of the New Testament, peace cannot be achieved through diplomatic procedures or military tactics, but only through God's grace. The author of the Epistle, a disciple of Paul, emphasises both aspects of peace: reconciliation among people and between humanity and God. The author adopts a hymnic form to highlight that Jesus Christ's death on the cross ended the enmity between the sons of Israel and the Gentiles who had been baptized in the name of Christ.

Keywords: peace, reconciliation, proclamation of peace of the Churches of the 21st century.